

ДОСЛІДЖЕННЯ ІСНУЮЧИХ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЙ «РИЗИК», «УПРАВЛІННЯ» ТА «УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ»

© 2015 ПОСОХОВ І. М., ЖАДАН Ю. В.

УДК 338.24

Посохов І. М., Жадан Ю. В. Дослідження існуючих наукових підходів до визначення категорій «ризик», «управління» та «управління ризиками»

Виникнення ризиків виробничо-господарської діяльності підприємств і високий їх ступінь характерні для будь-якої економіки, але особливо актуальні для України в умовах нестабільного економічного та політичного середовища та інформаційної невизначеності. У статті досліджено визначення категорій «ризик», «управління», погляди науковців на категорію «управління ризиками», запропоновано авторське визначення категорії «управління ризиками» як сукупність системно-організаційних процедур по досягненню величини ризику в певних межах – це багатоступінчастий процес (оцінка та аналіз ризиків підприємства, ресурсне забезпечення, прийняття рішень з управління бізнес-ризиками, інформаційна підтримка прийняття рішень, розробка рекомендацій та механізмів зі зниження ризиків, впровадження системи управління ризиками промислових підприємств, моніторинг ризиків), який має своєю економічною метою зменшити або компенсувати збиток для об'єкта при настанні несприятливих подій. З погляду технології, управління ризиками – діяльність організації, що має бути спрямована на оцінку ймовірності ризиків і скорочення до мінімуму втрат внаслідок їх прояву, тобто уникнення, пом'якшення впливів ризиків на результати діяльності підприємства.

Ключові слова: ризик, управління, управління ризиками, система управління ризиками, ризики промислових підприємств.

Табл.: 4. **Бібл.:** 33.

Посохов Ігор Михайлович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри організації виробництва та управління персоналом, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Багалия, 21, Харків, 61002, Україна)

E-mail: dglaz04@mail.ru

Жадан Юлія Володимирівна – аспірантка кафедри організації виробництва та управління персоналом, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Багалия, 21, Харків, 61002, Україна)

E-mail: gaidus@mail.ua

УДК 338.24

UDC 338.24

Посохов И. М., Жадан Ю. В. Исследование существующих научных подходов к определению категорий «риск», «управление» и «управление рисками»

Возникновение рисков производственно-хозяйственной деятельности предприятий и высокий их уровень характерны для любой экономики, но особенно актуальны для Украины в условиях нестабильной экономической и политической среды и информационной неопределенности. В статье изучены определения категорий «риск», «управление», взгляды ученых на категорию «управление рисками», предложено авторское определение категории «управление рисками» как совокупность системно-организационных процедур по достижению величины риска в определенных пределах – это многоступенчатый процесс (оценка и анализ рисков предприятия, ресурсное обеспечение, принятие решений по управлению бизнес-рисками, информационная поддержка принятия решений, разработка рекомендаций и механизмов по снижению рисков, внедрение системы управления рисками промышленных предприятий, мониторинг рисков), который имеет своей экономической целью уменьшить или компенсировать ущерб для объекта при наступлении неблагоприятных событий. С точки зрения технологии, управление рисками – деятельность организации, которая должна быть направлена на оценку вероятности рисков и сокращение до минимума потерь вследствие их проявления, то есть избегание, смягчение воздействий рисков на результаты деятельности предприятия.

Ключевые слова: риск, управление, управление рисками, система управления рисками, риски промышленных предприятий.

Табл.: 4. **Библ.:** 33.

Посохов Игорь Михайлович – доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры организации производства и управления персоналом, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт» (ул. Багалея, 21, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: dglaz04@mail.ru

Жадан Юлия Владимировна – аспирантка кафедры организации производства и управления персоналом, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт» (ул. Багалея, 21, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: gaidus@mail.ua

Posokhov I. M., Zhadan Iu. V. Study on Existing Scientific Approaches to the Definition of Categories of «Risk», «Management», and «Risks Management»

Both emergence of operating risks in the economic activity of enterprises and high level of such risks are inherent for any economy, these also are specifically topical for Ukraine in terms of economic-political instability of environment as well as information uncertainty. The article studies the definitions of categories of «risk», «management», the views of scholars on the category of «risks management», provides the authors' definition of category of «risks management» as a totality of system-organizational arrangements to achieve the magnitude of risk within certain limits, as a multi-stage process (evaluation and analysis of enterprise risks, provision of resources, decision-making on the management of business risks, information support of decision-making, development of recommendations and mechanisms for reducing risks, implementation of the risk management system for industrial enterprises, monitoring of risks), economic aim of which is to reduce or compensate disbenefit for an object upon the occurrence of adverse events. In terms of technology, the risks management consists in the organization's activities, which should be focused on evaluation of the likelihood of risks and on minimizing losses as result of the risks' manifestations, i.e. avoidance, mitigation of risks impact on the performance of enterprise.

Keywords: risk, management, risks management, risk management system, risks of industrial enterprises.

Tabl.: 4. **Bibl.:** 33.

Posokhov Igor M. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Professor, Department of the Organization of Production and Personnel Management, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (vul. Bahaliia, 21, Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: dglaz04@mail.ru

Zhadan Iuliya V. – Postgraduate Student, Department of the Organization of Production and Personnel Management, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (vul. Bahaliia, 21, Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: gaidus@mail.ua

Виникнення ризиків виробничо-господарської діяльності підприємств і високий їх ступінь характерні для будь-якої економіки, але особливо актуальні для України в умовах нестабільного економічного та політичного середовища та інформаційної невизначеності. Для вдосконалення процесу управління ризиками промислових підприємств в умовах невизначеності необхідно провести дослідження існуючих наукових підходів до визначення понять «ризик», «управління» та «управління ризиками». Актуальність окресленої проблеми та практичне значення вплинули на вибір теми наукового дослідження.

Теоретико-методичні та практичні основи управління та управління ризиками підприємства знайшли відображення в роботах відомих учених, а саме: А. Альгіна [1], В. Вітлінського [3], П. Грабового [4], В. Гранатурова [5], О. Десятнюк [7], О. Кузьміна [13], М. Мескона [15], Н. Тихомирова [22] та інших. Ними було розглянуто й розкрито сутність ризику, інструменти управління ризиками, питання класифікації ризику, практичні аспекти управління ризиками. Однак під час дослідження сучасних наукових робіт було встановлено, що у наш час немає чіткого підходу до визначення категорії «управління ризиками», що значно ускладнює впровадження цієї системи на підприємстві. Тому вважаємо за необхідне зосередити увагу на дослідженні та визначенні категорій «ризик» та «управління ризиками». Таким чином, *метою* статті є дослідження та узагальнення існуючих підходів до визначення категорії «управління ризиками» на основі розкриття сутності категорій «ризик», «управління» та «управління ризиками».

Виробнича діяльність будь-якого підприємства пов'язана з господарчими, технологічними, операційними, організаційними, інфляційними, податковими ри-

зиками, мінімізація яких забезпечує стабільність операційної діяльності, безперервність та ефективність бізнесу. Необхідна умова ефективності будь-якої економічної системи – це економічна свобода, що передбачає наявність у суб'єктів певної сукупності прав, які гарантують самостійне прийняття рішень, що одночасно є джерелом невизначеності та ризику.

Поняття «ризик» у теоретичних дослідженнях відноситься до ситуацій, в яких є можливість настання деяких небажаних подій. У наукових і прикладних дослідженнях термін має багато значень, наприклад: ризик – це небажаний випадок, який може відбутися або не відбутися; ризик – це причина небажаної події, яка може відбутися або не відбутися; ризик – це ймовірність небажаної події, яка може відбутися або не відбутися; ризик – це статистичний показник вірогідності настання небажаних подій; ризик – поняття, що означає факт того, що рішення прийнято за умов відомих ймовірностей («рішення в умовах ризику») [1, с. 65]. Четверте є стандартним визначенням ризику у професійному аналізі ризику. Термін «ризик» часто означає числовий показник небезпеки, що отриманий множенням ймовірності небажаних подій на міру його збитку.

Ризик можливий тільки тоді, коли є невизначеність. Ситуація ризику означає, що ми повинні знати про цю невизначеність. Інформованість про ризик є дуже важливим моментом у побудові взаємозв'язку між ризикованою ситуацією і діяльністю. Чим більше обізнаність про можливі альтернативи, тим більше шансів вийти переможцем [1, с. 65].

Результати дослідження різних визначень поняття сутності категорії «ризик», наданих вітчизняними та закордонними науковцями, наведено в *табл. 1*.

Таблиця 1

Підходи до визначення сутності категорії «ризик»

Автор(-и), джерело	Визначення
1	2
Вітлінський В. [3]	Ризик – є вартісним вираженням імовірної події, що може привести до збитків і виникає через відхилення фактичних даних від оціночних щодо нинішнього стану й майбутнього розвитку системи
Грабовий П. [4]	Ризик – це ймовірність втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів чи виникнення втрат у результаті здійснення певної виробничої, фінансової або іншої діяльності
Райзберг Б. [20]	Ризик – небезпека виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, доходу або майна, коштів у зв'язку з випадковим зміною умов економічної діяльності, несприятливими обставинами.
Івченко І. [10]	Ризик – небезпека виникнення непередбачуваних втрат очікуваного прибутку
Десятнюк О. [7]	Ризик – поява небезпеки або непевності в різних сферах господарської діяльності та суспільно-економічного буття
Подчесова В. [17]	Ризик – це ймовірнісні негативні зміни в стані функціонування в разі виникнення небажаних та можливо непередбачених подій, пов'язані з проявом конкурентної боротьби
Гриценко Л. [6]	Ризик – економічна категорія, що характеризує ймовірнісну оцінку об'єктивної загрози
Козьменко О. [11]	Ризик – джерело можливості збитку
Самсонов М. [21]	Ризик – можливість порушення функціональної взаємодії складових елементів системи, внаслідок чого виникає ймовірність виведення її з рівноваги чи взагалі розвалу
Дзюблюк О., Михайлюк Р. [8]	Ризик – невизначеність, в якій приймаються рішення

1	2
Дж. Блек [27]	Ризик – ситуація, коли результат якої-небудь дії не очевидний і неоднозначний і може бути кілька результатів. Ризик – опис невизначеності в ситуації, коли фактичний результат якої-небудь дії точно невідомий і передбачається, що він буде визначений в результаті випадкового вибору з декількох можливих варіантів, розподіл котрих відомо

Джерело: узагальнено авторами.

У вітчизняній і зарубіжній літературі існують різні підходи та думки з приводу визначення сутності категорії «ризик». Пояснюється це складністю і багатогранністю даного феномена, використанням його для позначення різних економічних явищ, недосконалою розробленістю заходів, що стимулюють застосування ризику в реальній господарській практиці й управлінській діяльності [19, с. 89]. Як бачимо з табл. 1, окремі науковці, такі як В. В. Вітлінський, П. Г. Грабовий, І. Ю. Івченко, Б. А. Райзберг, вважають, що ризик – це небезпека або втрата, тобто пов'язують його лише з негативними наслідками, які він може нанести підприємству. Дещо інша точка зору у О. Десятнюк, В. Подчесової, Л. Гриценко, О. Козьменко, М. Самсонова та інших. Вони вважають, що ризик є лише можливістю небезпеки, негативних змін, функціональної взаємодії складових елементів системи, тобто характеристика ризику не є однозначно негативною, а являє собою лише можливість негативного наслідку. Багато авторів, серед яких О. Дзюблюк, Р. Михайлюк, Дж. Блек, пов'язують ризик з невизначеністю, в умовах якої приймаються рішення, і вважають ризик ситуативною характеристикою. Результати аналізу сучасних зарубіжних джерел та підходів зарубіжних авторів до визначення сутності категорії «ризик» наведено в табл. 2.

На підставі проаналізованих наукових досліджень та публікацій було запропоновано визначення поняття «ризик»: ризик – невід'ємна умова функціонування промислових підприємств з імовірнісними наслідками, що виражається в можливості отримання як негативного (небажаного) результату, так і позитивного результату (можливості збільшення прибутку підприємства в умовах невизначеності та ризику). На відміну від існуючих визначень досліджуваного поняття авторами використано підхід, який визначає ризик як ступінь відхилення від бажаного результату, який можливо розра-

хувати через систему показників, що перебувають у відхиленні фактичного результату від запланованого.

На наступному етапі дослідження розглянемо існуючі визначення поняття сутності категорії «управління». Результати аналізу наведено в табл. 3.

Згідно з табл. 3 можна запропонувати загальне визначення категорії «управління»: управління – це сукупність заходів для цілеспрямованого впливу на процеси та системи виробничо-господарських одиниць з метою забезпечення умов успішного функціонування та розвитку в умовах невизначеності.

Щоб дати уточнене визначення категорії «управління ризиками», спочатку було проаналізовано, як визначають його інші науковці (табл. 4).

Таким чином, вважаємо, що під визначенням категорії «управління ризиками» слід розуміти: сукупність системно організаційних процедур по досягненню величини ризику в певних межах – це багатоступінчастий процес (оцінка та аналіз ризиків підприємства, ресурсне забезпечення, прийняття рішень з управління бізнес-ризиками, інформаційна підтримка прийняття рішень, розробка рекомендацій та механізмів зі зниження ризиків, впровадження системи управління ризиками промислових підприємств, моніторинг ризиків), який має своєю економічною метою зменшити або компенсувати збиток для об'єкта при настанні несприятливих подій. Кінцева мета управління ризиком полягає в отриманні прибутку при оптимальному, прийнятному для підприємця співвідношенні прибутку і ризику, тобто умовах фінансової стійкості підприємницьких структур.

ВИСНОВКИ

Наведений вище аналіз категорії «ризик» дозволяє зробити висновок, що дане явище дуже багатомірне і неоднозначне, має специфічні особливості.

Таблиця 2

Підходи зарубіжних авторів до визначення сутності категорії «ризик»

Автор(-и), джерело	Визначення
Haimes Y. [32]	Ризик – визначення, зворотне стійкості
Musman S., Agbolosu S. [28]	Ризик – величина, яка залежить як від ймовірності події, так і від зміни в цінності, коли ці події відбуваються, ми можемо їх виміряти
Ayyub B. [29]	Ризик – збереження невизначеності, що деяка безліч порушень може відбутися в деякі встановлені терміни
Garvey P. [31]	Ризик – подія, яка, якщо відбувається, негативно впливає на здатність проекту досягати своїх підсумкових цілей
Risk Identification [33]	Ризик – подія, що за своєю природою носить імовірнісний характер і має небажані наслідки

Джерело: узагальнено авторами.

Підходи до визначення сутності категорії «управління»

Автор(-и), джерело	Визначення
Балджи М. [2, с. 198]	Мистецтво та наука, спрямовані на забезпечення умов успішного функціонування будь-якої виробничо-господарської одиниці в умовах ризику
Урбанович А. [23, с. 35]	Направлений вплив на систему чи окремі процеси, що в ній відбуваються, для зміни її стану чи надання їй нових властивостей і якостей
Мескон М., Альберт М., Хедоурі Ф. [15, с. 38]	Процес планування, організації, мотивації та контролю, який є необхідний для формування та досягнення цілей організації
Хеддервик К. [25, с. 107]	Сукупність взаємопов'язаних дій, обраних на підставі певної інформації та спрямованих на підтримку чи покращення функціонування об'єкта управління відповідно до поставлених цілей
Кузьмін О. [13, с. 104]	Цілеспрямована дія на об'єкт з метою змінити його стан або поведінку у зв'язку зі зміною обставин
Кравченко В. [12, с. 5]	Вид діяльності, спрямований на працівників організації з метою координації їх дій для досягнення поставлених перед організацією цілей

Джерело: узагальнено авторами.

Підходи до визначення сутності категорії «управління ризиками»

Автор(и), джерело	Визначення
Carlo V. di Florio, Goguen G. A. and Feringa A [30]	Управління ризиками – забезпечення ефективних процесів для виявлення, оцінки, пом'якшення та управління ризиками відповідності та етики в масштабах всієї організації. Управління ризиками – процес виявлення ризиків, оцінки ризику та життя заходів щодо зниження ризику до прийняттого рівня
Устенко О. [24, с. 43]	Управління ризиками – процес впливу на суб'єкт господарської діяльності, при якому забезпечується максимально широкий діапазон охоплення можливих ризиків, їх розумне (обгрунтоване) прийняття і зведення ступеня їх впливу на нього до мінімально можливих меж, а також розробка стратегії поведінки даного суб'єкта в разі реалізації конкретних видів ризиків
Шегда А., Голованенко М. [26, с. 212]	Управління ризиками – управління, спрямоване на попередження можливих серйозних ускладнень у ринковій діяльності підприємства або максимально оперативне та ефективне усунення наслідків таких ускладнень, забезпечення стабільного, успішного господарювання. Також управління ризиками – сукупність методів, прийомів і заходів, що дають змогу певною мірою прогнозувати настання ризикових подій і вживати заходів щодо їх запобігання або зниження негативних наслідків їх настання
Тихомиров Т., Тихомирова Т. [22, с. 246]	Управління ризиками – різновид управлінської діяльності з визначення, обгрунтування та впровадження в практику комплексу заходів, спрямованих на зменшення ризикових витрат, що представляють собою суму витрат, зроблених з метою зниження ризиків, і рівнів ризиків, які залишилися після їх впровадження
Гранатуров В. [5, с. 7]	Управління ризиками можна охарактеризувати як сукупність методів, прийомів, заходів, що дозволяють певною мірою прогнозувати настання ризикованих подій і вживати заходів щодо виключення або зниження негативних наслідків їх настання
Мамаєва Л. [14, с. 49]	Управління ризиками – процес ідентифікації та оцінки ризику з послідуючим вибором способу дії виходячи з наявності альтернативних варіантів вибору
Покровський А. [18, с. 73]	Управління ризиками – цілеспрямований пошук і організація роботи по зниженню ступеня ризику, мистецтво отримання доходу (виграшу, прибутку) у невизначеній господарській ситуації
Єрмасова Н. [9, с. 193]	Управління ризиками – це наука і мистецтво управління ризиком інвестиційної діяльності, засновані на довгостроковому прогнозуванні, стратегічному плануванні, виробленні обгрунтованої концепції і програми адаптованої до невизначеності системи підприємництва, що дозволяє не допускати або зменшувати несприятливий вплив на результати відтворення стохастичних факторів і головне – отримувати в кінцевому рахунку високий дохід
Окольнішникова І., Каточков Е. [16]	Управління ризиком – комплексний аналіз ризиків, пов'язаних з діяльністю підприємства, і розробка ефективних механізмів управління ризиками з ціллю забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності

Джерело: узагальнено авторами.

Сформовано уточнене визначення категорії «ризик» як невід'ємної умови функціонування промислових підприємств з імовірнісними наслідками, що виражається в можливості отримання як негативного, так і позитивного результату. Підкреслено відміну авторського від існуючих визначень досліджуваного поняття.

На підставі дослідження визначень категорій «ризик», «управління», а також поглядів інших науковців на категорію «управління ризиками» запропоновано авторське визначення категорії «управління ризиками» – сукупність системно організаційних процедур з досягнення величини ризику в певних межах, який має своєю економічною метою зменшити або компенсувати збиток для об'єкта при настанні несприятливих подій.

З погляду технології (алгоритму дій) управління ризиками – діяльність організації має бути спрямована на оцінку ймовірності ризиків і скорочення до мінімуму втрат, внаслідок прояву цих ризиків, тобто уникнення, пом'якшення впливів ризиків на результати діяльності підприємства.

Одна з найважливіших функцій управління – створення умов, необхідних для подальшого успішного функціонування підприємств, тому на вітчизняних підприємствах основним орієнтиром менеджменту повинна бути не максимізація прибутку, а прибутковість підприємств на підставі успішного управління ризиками, що в перспективі забезпечить найбільшу фінансову стійкість підприємницьких структур. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Альгин А. П.** Риск и его роль в общественной жизни / А. П. Альгин. – М.: Мысль, 1989. – 188 с.
2. **Балджи М. Д.** Удосконалення процесу управління економічними ризиками при прийнятті народногосподарських рішень / М. Д. Балджи // Вісник соціально-економічних досліджень. – Одеса, 2013. – Вип. 4 (51). – С. 197–204.
3. **Вітлінський В. В.** Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія / В. В. Вітлінський, П. І. Великоіваненко. – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с.
4. **Грабовой П. Г.** Управление рисками в недвижимости: учебник / П. Г. Грабовой, С. А. Болотин, К. П. Грабовой / Под общ. ред. П. Г. Грабового. – М.: Проспект, 2012. – 424 с.
5. **Гранатуров В. М.** Аналіз підприємницьких ризиків: проблеми визначення, класифікації та кількісні оцінки: монографія / В. М. Гранатуров, І. В. Литовченко, С. К. Харічков; за наук. ред. В. М. Гранатурова. – Одеса: Ін-т проблем ринку та екон.-екол. досліджень НАН України, 2003. – 164 с.
6. **Гриценко Л. Л.** Науково-методичний підхід до оцінювання ризиків інноваційних проектів державно-приватного партнерства / Л. Л. Гриценко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2015. – № 1. – С. 96–106.
7. **Десятнюк О.** Дефініція ризику податкової системи / О. Десятнюк // Світ фінансів. – 2007. – № 4. – С. 24–34.
8. **Дзюблюк О. В.** Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія / О. В. Дзюблюк, Р. В. Михайлюк. – Тернопіль: Тернограф, 2009. – 316 с.
9. **Ермасова Н. Б.** Риск-менеджмент организации: учебно-практическое пособие / Н. Б. Ермасова. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2013. – 380 с.
10. **Івченко І. Ю.** Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій / І. Івченко. – К.: Центр учбової літератури. – 2007. – 344 с.
11. **Козьменко О. В.** Філософські аспекти формування поняття ризику / О. В. Козьменко, С. М. Гвоздюкова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2014. – Вип. 38. – С. 6–13.
12. **Кравченко В. О.** Основи менеджменту: навчальний посібник / В. О. Кравченко – Одеса: Атлант, 2012. – 211 с.
13. **Кузьмін О. Є.** Основи менеджменту / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. – К.: Академвидав, 2007. – 464 с.
14. **Мамаева Л. Н.** Управление рисками: учебное пособие / Л. Н. Мамаева. – 2-е изд. – М.: Дашков и К, 2012. – 256 с.
15. **Мескон М. Х.** Основи менеджмента / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури / Пер. с англ., 3-е изд. – М.: Вильямс, 2009. – 672 с.
16. **Окольнішникова І. Ю.** Концептуальные основы формирования и развития системы риск-менеджмента организации / И. Ю. Окольнішникова, Е. В. Катоцков // Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия: Экономика и менеджмент. – 2013. – № 2. – С. 131–136.
17. **Подчесова В. Ю.** Управление кредитным риском банка: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / В. Ю. Подчесова. – Суми, 2009. – 19 с.
18. **Покровский А. К.** Риск-менеджмент на предприятиях промышленности и транспорта: учебное пособие / А. К. Покровский. – М.: Кнорус, 2011. – 160 с.
19. **Посохов І. М.** Теоретичні та практичні аспекти управління ризиками корпорацій: монографія / І. М. Посохов. – Х.: ПВПП «Слово», 2014. – 499 с.
20. **Райзберг Б. А.** Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – 6-е изд., испр. – М.: ИНФРА-М, 2011. – 512 с.
21. **Самсонов М. І.** Системний ризик у контексті реалізації дистанційного моніторингу діяльності банків / М. І. Самсонов // Бізнес Інформ. – 2013. – № 2. – С. 272–275.
22. **Тихомиров Н. П.** Риск-анализ в экономике / Н. П. Тихомиров, Т. М. Тихомирова. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2010. – 318 с.
23. **Урбанович А. А.** Психология управления: учебное пособие / А. А. Урбанович. – Мн.: Харвест, 2004. – 640 с.
24. **Устенко О. Л.** Теорія економічного ризику: монографія / О. Л. Устенко. – К.: МАУП, 1997. – 164 с.
25. **Хеддервик К.** Финансовый и экономический анализ деятельности предприятий / К. Хеддервик / Пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 192 с.
26. **Шегда А. В.** Ризики в підприємстві: оцінювання та управління: навчальний посібник / А. В. Шегда, М. В. Голованенко; за ред. А. В. Шегди. – К.: Знання, 2008. – 271 с.
27. **Економіка: толковий словарь / Дж. Блэк, общая редакция: д. э. н. Осадчая И. М.** – М.: ИНФРА-М, 2000 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/contents.nsf/econ_dict/
28. **Musman, S.** A Measurable Definition of Resiliency Using “Mission Risk” as a Metric / Scott Musman, Seli Agbolosu-Amison. – MITRE Corporation, February, 2014 [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.mitre.org/sites/default/files/publications/resiliency-mission-risk-14-0500.pdf>
29. **Ayyub, B. M.** Systems Resilience for Multi-Hazard Environments: Definition, Metrics and Valuation for Decision Making / B. M. Ayyub // Risk Analysis. – 2013. – No. 1. – P. 1–16.
30. **Di Florio, C.** Risk Management Guide for Information Technology System / Carlo V. di Florio, Goguen A., and Feringa A. – National Institute of Standards and Technology, July 2002, Special Publication 800-30, p. 1.
31. **Garvey, P. R.** Analytical Methods for Risk Management: A Systems Engineering Perspective / P. R. Garvey. – London: Chapman-Hall, New York: CRC-Press, 2008. – 283 p.

32. Haimes, Y. Y. On the Definition of Resilience in Systems / Yacov Y. Haimes // Risk Analysis. – 2009. – Vol. 29, No. 4. – P. 498–501.

33. The MITRE Institute, Risk Identification [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.mitre.org/publications/systems-engineering-guide/acquisition-systems-engineering/risk-management/risk-identification>

REFERENCES

Algin, A. P. *Risk i ego rol v obshchestvennoy zhizni* [Risk and its role in public life]. Moscow: Mysl, 1989.

Ayyub, B. M. "Systems Resilience for Multi-Hazard Environments: Definition, Metrics and Valuation for Decision Making". *Risk Analysis*, no. 1 (2013): 1-16.

Blek, Dzh. "Ekonomika: tolkovyy slovar" [Economy: Dictionary]. http://dic.academic.ru/contents.nsf/econ_dict/

Baldzhy, M. D. "Udoskonalennia protsesu upravlinnia ekonomichnykh ryzykamy pry pryiniatti narodnohospodarskykh rishen" [Improvement of the management in taking economic risks of economic decisions]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 4 (51) (2013): 197-204.

Desiatniuk, O. "Definiitsia ryzyku podatkovoi systemy" [The definition of risk tax system]. *Svit finansiv*, no. 4 (2007): 24-34.

Dziubliuk, O. V., and Mykhailiuk, R. V. *Finansova stiikist bankiv iak osnova efektyvnoho funktsionuvannia kredytnoi systemy* [The financial stability of banks as a basis for the effective functioning of the credit system]. Ternopil: Ternohraf, 2009.

Di Florio, C. V., Goguen, A., and Feringa, A. "Risk Management Guide for Information Technology System". *National Institute of Standards and Technology, Special Publication 800-30*, July (2002).

Ermasova, N. B. *Risk-menedzhment organizatsii* [Risk management organization]. Moscow: Izdatel'sko-torgovaia korporatsiia «Dashkov i K», 2013.

Grabovoy, P. G., Bolotin, S. A., and Grabovoy, K. P. *Upravlenie riskami v nedvizhimosti* [Risk management in real estate]. Moscow: Prospekt, 2012.

Garvey, P. R. *Analytical Methods for Risk Management: A Systems Engineering Perspective*. London; New York: Chapman-Hall; CRC-Press, 2008.

Hrytsenko, L. L. "Naukovo-metodychni pidkhid do otsiniuvannia ryzykiv innovatsiinykh proektiv derzhavno-pryvatnoho partnerstva" [Scientific and methodical approach to risk assessment of innovative projects of public-private partnerships]. *Marketynh i menedzhment innovatsii*, no. 1 (2015): 96-106.

Hranaturov, V. M., Lytovchenko, I. V., and Kharichkov, S. K. *Analiz pidpriemnytskykh ryzykiv: problemy vyznachennia, klasyfikatsii ta kil'kisni otsinky* [Analysis of business risks: problems of definition, classification and quantitative evaluation]. Odesa: In-t problem rynku ta ekon.-ekol. doslidzhen NAN Ukrainy, 2003.

Haimes, Y. Y. "On the Definition of Resilience in Systems". *Risk Analysis*, vol. 29, no. 4 (2009): 498-501.

Ivchenko, I. Yu. *Modeliuvannia ekonomichnykh ryzykiv i ryzykovykh sytuatsii* [Simulation economic risks and risk situations]. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury, 2007.

Kheddervik, K. *Finansovyy i ekonomicheskyy analiz deyatel'nosti predpriyatii* [The financial and economic analysis of enterprises]. Moscow: Finansy i statistika, 1996.

Kozmenko, O. V., and Hvozdiukova, S. M. "Filosofski aspekty formuvannia poniattia ryzyku" [The philosophical aspects of the concept of risk]. *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy*, no. 38 (2014): 6-13.

Kravchenko, V. O. *Osnovy menedzhmentu* [Principles of Management]. Odesa: Atlant, 2012.

Kuzmin, O. Ye., and Melnyk, O. H. *Osnovy menedzhmentu* [Principles of Management]. Kyiv: Akademvydav, 2007.

Meskon, M. Kh., Albert, M., and Khedouri, F. *Osnovy menedzhmenta* [Fundamentals of Management]. Moscow: Viliams, 2009.

Musman, S., and Agbolosu-Amison, S. "A Measurable Definition of Resiliency Using "Mission Risk" as a Metric". <https://www.mitre.org/sites/default/files/publications/resiliency-mission-risk-14-0500.pdf>

Mamaeva, L. N. *Upravlenie riskami* [Management of risks]. Moscow: Dashkov i K, 2012.

Okolnishnikova, I. Yu., and Katochkov, E. V. "Kontseptualnye osnovy formirovaniya i razvitiya systemy risk-menedzhmenta organizatsii" [Conceptual bases of formation and development of the risk management organization]. *Vestnik Yuzhno-Uralskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya «Ekonomika i menedzhment»*, no. 2 (2013): 131-136.

Posokhov, I. M. *Teoretychni ta praktychni aspekty upravlinnykh ryzykamy korporatsii* [Theoretical and practical aspects of risk management corporations]. Kharkiv: PVPP «Slovo», 2014.

Podchesova, V. Yu. "Upravlinnia kredytnym ryzykom banku" [Credit risk management of the bank]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*: 08.00.08, 2009.

Pokrovskiy, A. K. *Risk-menedzhment na predpriyatiyakh promyshlennosti i transporta* [Risk management in industrial enterprises and transport]. Moscow: Knorus, 2011.

Rayzberg, B. A., Lozovskiy, L. Sh., and Starodubtseva, E. B. *Sovremennyy ekonomicheskyy slovar* [Modern Dictionary of Economics]. Moscow: INFRA-M, 2011.

Shehda, A. V., and Holovanenko, M. V. *Ryzyky v pidpriemnyts'tvi: otsiniuvannia ta upravlinnia* [Risks in business: evaluation and management]. Kyiv: Znannia, 2008.

Samsonov, M. I. "Systemnyi ryzyk u konteksti realizatsii dys-tantsiinoho monitorynhu dial'nosti bankiv" [Systemic risk in the context of remote monitoring of banks]. *Biznes Inform*, no. 2 (2013): 272-275.

Tikhomirov, N. P., and Tikhomirova, T. M. *Risk-analiz v ekonomike* [Risk analysis in the economy]. Moscow: ZAO «Izd-vo «Ekonomika», 2010.

"The MITRE Institute, Risk Identification". <http://www.mitre.org/publications/systems-engineering-guide/acquisition-systems-engineering/risk-management/risk-identification>

Urbanovich, A. A. *Psikhologiya upravleniya* [Psychology of management]. Minsk: Kharvest, 2004.

Ustenko, O. L. *Teoriia ekonomichnoho ryzyku* [The theory of economic risk]. Kyiv: MAUP, 1997.

Vitlinskyi, V. V., and Velykoivanenko, P. I. *Ryzykologhiia v ekonomitsi ta pidpriemnyts'tvi* [Riskology in economics and business]. Kyiv: KNEU, 2004.